

פרשת שלח התשפ"ב

1. במדבר (פרשת שלח) פרק יד פסוק יא - כה

(יא) וַיֹּאמֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה עַד־אָנֹכָה יִנְאָצְנִי הָעָם הַזֶּה וְעַד־אָנֹכָה לֹא־יִאֱמִינוּ בִּי בְּכָל־הָאֹתוֹת אֲשֶׁר עֲשִׂיתִי בְּקִרְבּוֹ: (יב) אֶפְנֹו בַדָּבָר וְאוֹרְשָׁנוּ וְאֶעֱשֶׂה אֶתְךָ לְגוֹי־גְדוֹל וְעַצוֹם מִמֶּנּוּ: (יג) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־ה' וְשָׁמְעוּ מִצְרַיִם כִּי־הֵעֲלִיתָ בְּכַחַשׁ אֶת־הָעָם הַזֶּה מִקִּרְבּוֹ: (יד) וְאָמְרוּ אֶל־יִשְׁבַּב הָאָרֶץ הַזֹּאת שָׁמְעוּ כִּי־אַתָּה ה' בְּקִרְבֵּי הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר־עִוְנוּ בְּעִינֵי נִרְאָהוּ אַתָּה ה' וְעַנְנָה עֲמַד עֲלֵהֶם וּבַעֲמֻד עָנָן אַתָּה הַלֵּךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם וּבַעֲמֻד אֵשׁ לַיְלָה: (טו) וְהִמַּתָּה אֶת־הָעָם הַזֶּה כְּאִישׁ אֶחָד וְאָמְרוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־שָׁמְעוּ אֶת־שְׁמִיעָה לֵאמֹר: (טז) מִבְּלִתִּי יָכַלְתָּ ה' לְהַבִּיא אֶת־הָעָם הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע לָהֶם וַיִּשְׁחָטֶם בַּמִּדְבָּר: (יז) וְעַתָּה יִגְדַלְנָא פַח אֲדֹנָי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר: (יח) ה' אָרַךְ אֶפְיֹם וְרַב־חֹסֶד נִשְׂא עֵוֹן וּפְשָׁע וְנִקְהָה לֹא יִנְקָה פֶלֶאד עֵוֹן אָבוֹת עַל־בְּנֵי עַל־שְׁלִשִׁים וְעַל־רַבְעִים: (יט) סֶלַח־נָא לַעֲוֹן הָעָם הַזֶּה כַּגְּדֹל חַסְדְּךָ וּכְאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לָעָם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנְּהָה: (כ) וַיֹּאמֶר ה' סֶלַחְתִּי כַּדְבַּרְךָ: (כא) וְאוֹלָם חִי־אֲנִי וַיִּמְלֵא כְבוֹד־ה' אֶת־פְּלִי־הָאָרֶץ: (כב) כִּי כָל־הָאֲנָשִׁים הָרְאִים אֶת־כַּבְדִּי וְאֶת־אֹתֹתַי אֲשֶׁר־עֲשִׂיתִי בְּמִצְרַיִם וּבַמִּדְבָּר וַיִּנְסוּ אֹתִי זֶה עֲשָׂר פְּעֻמִּים וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי: (כג) אִם־יִרְאוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאֲבוֹתָם וְכָל־מִנְאֲצֵי לֹא יִרְאוּהָ: (כד) וְעַבְדֵי כָּלֵב עֲקָב הֵייתָה רוּחַ אַחֲרֵת עִמּוֹ וַיִּמְלֵא אַחֲרָי וְהִבִּיאֹתִיו אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־בָּא שָׁמָּה וַזְרַעְו יוֹרְשָׁנָה: (כה) וְהַעֲמַלְקִי וְהַכְּנַעֲנִי יֹושְׁבֵי בְּעַמְקֵי מִזְרָח פָּנָיו וְסַעֲדוּ לָכֶם הַמִּדְבָּר דֶּרֶךְ יַם־סוּף: פ

2. רש"ר הירש במדבר (פרשת שלח) פרק יד פסוק כד

ועבדי כלב. הוא קם בנאמנות ובלא מורא למען האמת של העניין האלוהי, וכך זכה להיקרא "עבד ה'", שהוא התואר העליון של אדם הפועל למען ה':

3. ר' חיים פלטיאל במדבר (פרשת שלח) פרק יד פסוק כד

ועבדי כלב. תימ' למה לא הזכיר יהושוע שהרי גם הוא מלא אחרי יי, וי"ל לפי שלא היו ליהושוע בנים לא היה יכול לומר (וזרעה) [וזרעו] יורישנה לכך לא הזכיר יהושוע.

4. מושב זקנים במדבר (פרשת שלח) פרק יד פסוק כד

ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו. הקשה ב"ש למה לא הזכיר ג"כ יהושוע, והרי גם הוא מלא אחרי ה' כמו כלב. ותירץ בעבור שלא היה ליהושוע בנים, ולא היה יכול לומר לו וזרעו יירשנה.

5. רש"י במדבר (פרשת שלח) פרק יד פסוק כד

רוח אחרת - שתי רוחות, אחת בפה ואחת בלב, למרגלים אמר אני עמכם בעצה, ובלבו היה לומר האמת, ועל ידי כן היה בו פח להשתיקם, כמו שנאמר (במדבר י"ג), "ויהס כלב", שיהיו סבורים שיאמר פמותם, זהו שנאמר בס' יהושע "ואשב אתו דבר כאשר עם לבבי" (יהושע י"ד) — ולא כאשר עם פי: וימלא אחרי - וימלא את לבו אחרי, וזה מקרא קצר:

6. יהושע פרק יד פסוק ו - טו

(ו) ויגשו בני־יהודה אל־יהושע בגלגל ויאמר אליו כלב בן־יפנה הקנני אתה ידעת את־הדבר אשר־דבר ה' אל־מֹשֶׁה איש־הַאֱלֹהִים עַל אֲדוֹתַי וְעַל אֲדוֹתֶיךָ בְּקִדְשׁ בְּרַנֵּעַ: (ז) בְּוֹאֲרַבְעִים שָׁנָה אֲנִכִּי בְּשַׁלַּח מֹשֶׁה עַבְד־ה' אֹתִי מִקְדֵּשׁ בְּרַנֵּעַ לְרַגֵּל אֶת־הָאָרֶץ וְאָשַׁב אֹתוֹ דָּבָר כַּאֲשֶׁר עִם־לִבִּי: ... (י) וְעַתָּה הִנֵּה הִתְחַלְתָּ ה' אוֹתִי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ זֶה אֲרַבְעִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה מֵאָז דִּבַּרְתָּ ה' אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה אֶל־מֹשֶׁה אֲשֶׁר־הִלַּךְ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר וְעַתָּה הִגַּה אֲנִכִּי הַיּוֹם בְּוִחְמֵשׁ וּשְׁמוֹנִים שָׁנָה: ... (יג) וַיִּבְרַכְהוּ יְהוֹשֻׁעַ וַיִּתְּנוּ אֶת־חִבְרוֹן לְכָלֵב בֶּן־יִפְנֵה לְנַחֲלָה: (יד) עַל־כֵּן הִימַתְחַבְרוֹן לְכָלֵב בֶּן־יִפְנֵה הַקְּנִזִּי לְנַחֲלָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה גַּעַז אֲשֶׁר מִלֵּא אַחֲרָי ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: (טו) וְשֵׁם חִבְרוֹן לְפָנִים קָרִית אֲרַבְעֵי הָאֲדָמִים הַגְּדוֹל בְּעִנְקֵיהֶם הוּא וְהָאָרֶץ שֶׁקִּטְטָה מִמִּלְחָמָה: פ

7. במדבר רבה טז:יט

וַיְהִי כִּלְבֵי (במדבר יג, ל), שְׁבִתְחֻלָּה אָמַר לָהֶם אֲנִי עִמָּכֶם בְּעֶצְהָ, וּבְלִבּוֹ הָיָה לֹאמַר אָמַת, שְׁנֵאָמַר (יהושע יד, ז ח): וְאָשַׁב אֹתוֹ דָּבָר כְּאֲשֶׁר עִם לִבִּי, וְאִסִּי אֲשֶׁר עָלוּ עִמִּי הִמְסִיו אֶת לִבִּי הָעֵם. וְכֵן הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְעִיד עָלָיו, שְׁנֵאָמַר (במדבר יד, כד): וְעַבְדִּי כָּלֵב עָקַב הָיְתָה רוּחַ אַחֲרַת עַמּוֹ. כְּשֶׁבָאוּ הַמְּרַגְלִים אָמְרוּ נֵאָמֵן עָלֵינוּ כָּלֵב, מִיָּד עָמַד עַל הַסִּפְסָל וְשָׁתַק אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ מְצֻנְחִין עַל מִשְׁהָ, שְׁנֵאָמַר: וַיְהִי כִּלְבֵי, וְהֵם הָיוּ סְבוּרִין שֶׁהָיָה אוֹמֵר לְשׁוֹן הָרַע, לְפִיכֹף שִׁתְּקוּ, פִּתַח וְאָמַר (במדבר יג, ל): עֲלֵה נִעְלָה וַיִּרְשְׁנוּ אֹתָהּ כִּי יָכוֹל נֹכַח לָהּ. מִיָּד חָלְקוּ כְּנָגְדוֹ וְאָמְרוּ (במדבר יד, לא): לֹא נֹכַח לְעֲלוֹת אֶל הָעָם וְגו'.

8. גור אריה במדבר (פרשת שלח) פרק יד פסוק כד

רוח אחרת שתי רוחות. כלומר, שאין פירושו רוח אחרת ממה שהיה למרגלים, דהוי משמע שהיה למרגלים רוח אחרת, שזה אין לומר, דאפילו פה אחר היה להם גם כן, שהם גינו את הארץ וכלב שיבח את הארץ, וזה לא נקרא "רוח אחרת", דמשמע רוח אחרת בקרבו. אלא כך פירושו, שהיה רוח אחרת בכלב - ממה שהיה נראה רוחו ממה שדבר בפיו, כי מי שהיה שומע כלב מדבר היה סובר שרוחו אשר בקרבו גם כן מסכים עם המרגלים, ולגנות את הארץ, ואינו כן, כי רוח אחרת היתה בו, לא כמו הרוח שהבינו מפיו:

9. רמב"ן במדבר (פרשת שלח) פרק יד פסוק כד

ועבדי כלב - לא הזכיר יהושע, כי פירש לכלב שכרו שיוריש הארץ אשר בא שמה ושכר יהושע אינו ראוי לפרשו עתה שיהיה הוא במקום משה. והקדים הכתוב (פסוק ל) כי אם כלב בן יפונה ויהושע בן נון, בעבור כי הוא הקדים לחלוק על המרגלים ויהס כלב (לעיל יג ל). אבל משה אמר (פסוק לח) ויהושע בן נון וכלב בן יפנה חיו מן האנשים, בעבור גודל מעלת יהושע בחכמה:

10. שפתי כהן במדבר פרשת שלח ד"ה יד, כד

ועבדי כלב וגו'. ויהושע לא אמר, לפי שתפילת רבו עשתה והועילה לו, אבל כלב הוא מעצמו טרח ונשתטח על קברי האבות עד שרוח אחרת היתה עמו, שעשה שני דברים, אחת שמלא אחרי שאמר עלה נעלה ויכול נוכל, ועוד שבא שמה ונשתטח על קברי האבות, מה שלא עשה יהושע, ואף על פי שיהושע אמר הארץ אשר עברנו בה טובה וגו' אם חפץ בנו ה' וגו', וכן גם כן היה כלב עמו שנאמר ויהושע וכלב קרעו בגדיהם ויאמרו וגו'. עוד לא אמר יהושע, לפי שאין לו בן, אבל לכלב שיש לו זרע אמר יבוא שמה וזרעו יורישנה, אבל יהושע למי יוריש:

11. אלשיך על במדבר (פרשת שלח) פרק יד פסוק כד 1507-1593

ועבדי כלב עקב היתה רוח וכו'. לאמר אל ישוער ענין כלב לבלתי עושה עבירה כלל בלבד, כי אם לעומד בנסיון שהוא יותר מעושה מצוה. כי הנה היה כח מחטיאו עמו, וכבש אותו. והוא מה שכתבנו בתחלת הפרשה. כי כח עון מה שאמר יהודה ראש שבטו לאביו הכר נא הכתונת בנך וכו' (בראשית לז לב). אותו משחית ורוח רעה שנברא בעון ההוא, היה מוכן לקרב חטא כיוצא בו לזרע יהודה, כי עבירה גוררת עבירה. וכמו שכתבנו, שעל כן להכניע הכח ההוא הוצרך להשתטח על קברי האבות. ובזה יאמר, תדע מה שאני מחזיק טובה לכלב, הוא, עקב היתה רוח אחרת עמו להחטיאו, ועם כל זה כבש אותו וימלא אחרי ולא אחרי הרוח ההוא. והוא, כי הרוח ההוא היה רודפו להחטיאו. אך הקדוש ברוך הוא בהיות כלב בא ליטהר היה יתברך מסייעו, ומלא אחרי ה'. על כן והבאותיו כו'. והוא, כי גם שיהושע גם הוא היתה רוח אחרת עמו, מאשר הביא יוסף את דבתם רעה, כמדובר למעלה בתחלת הפרשה. היה גם עמו רוח אלהים קדוש, הוא אתה שעזרת אותו בקרא לו יהושע. לאמר יה יושיעך מעצת מרגלים, והוא מלא בצדקתו אחריו. אך כלב מלא אחרי בלבד, והשלים להיטיב. מה שאין כן יהושע, כי מלבד מה שה' אתו לעזרו כאשר לכל צדיק. אתה הוספת עוד

להכינו שנתעוררת, והוא מלא גם אחריו. אך כלב מלא אחרי בלבד: עוד יכוין, בל נאמר כי לולא עזרו ה' על יד זכות האבות היה חוטא, ואם כן לה' הצדקה ולא לו. לזה אמר, עם כל זה יש להחזיק לו טובה. כי אחרי בואו ליטהר וסייעתיו, שלא הפסיק ומלא אחרי. שמלא והשלים אחר שהתחלתי לסייעו. עם שהיה רוח אחרת עמו כמדובר וזהו עקב וכו' וימלא אחרי:

12. אור החיים במדבר (פרשת שלח) פרק יד פסוק כד 1696-1743

אכן פירוש הכתוב הוא על זה הדרך ועבדי כלב וטעם שאני קורא אותו עבדי הוא עקב פירוש שכר אשר היתה רוח אחרת עמו, שהגם שיהושע גם כן לא ניאץ ה' עם המרגלים אף על פי כן זה היה לו סיבה תפלת משה הצילתו מיצר הרע ומכוחותיו שהם המרגלים לבל יטעוהו מה שאין כן כלב שנכנס בגדר סכנת יצר הרע וחברתו הרשעה ותחל רוח רעה לפעמו, והראיה שהלך ונשתטח על קברות האבות, והוא אומר רוח אחרת עמו ואף על פי כן וימלא אחרי פירוש השלים אחר רצונו יתברך, ודקדק לומר בדרך זה לצד שיש באדם ב' יועצין יועץ רע ויועץ טוב ללכת אחרי ה' והוא השלים ומילא אחרי חלק ה', וזה הוא על דרך אומרם ז"ל (קידושין לט ב) מי שבאה עבירה לידו וניצול ממנה נותנין לו שכר כעושה מצוה, וזה אינו ביהושע כי לא היתה רוח אחרת עמו להטעותו מדרך השכל כי משה מנעו, ויש כח בתפלת הצדיקים גם לבחינה זו בסוד (שמואל ב כג) צדיק מושל יראת אלהים והבן. אשר על כן זכה כלב שיקרא עבד ה' כמשה רבינו עליו השלום:

והוסיף עוד לומר מלבד המעלה הנזכר עוד והביאותיו אל הארץ אשר בא שמה פירוש להתפלל על עצמו, וכאן רמז התעצמותו עד שמילא אחרי ה', וכוונת הטבה זו היא שלא בלבד שלא נכנס בגדר הגזירה אלא הבטיחו בחיים, שהגם שהיה בן ארבעים שנה אז וגזר ה' שישבו ארבעים שנה במדבר הבטיחו שיחיה עד בואו שמה, והוא אומר והביאותיו הרי הובטח בחייו ארבעים שנה מה שלא נעשה לשום צדיק בעולם:

13. העמק דבר במדבר (פרשת שלח) פרק יד פסוק כד

(כד) וימלא אחרי. ליכנס במקום סכנה לחברון כדי להראות כמה נכון לבנו בטוח בהשגחתו ית"ש, ויהושע לא בא לידו זה הענין כמש"כ לעיל, וע' מש"כ להלן ל"ב י"א י"ב:

14. שיר מעון במדבר פרק יד פסוק כד הרב שמעון סופר הי"ד 1850-1944

(כד) ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחרי. וי"ל ידוע הכובש יצרו שכרו יותר מאשר אינו חוטא בלי שיכבוש יצרו, וכמ"ד גדולים בעלי תשובה יותר מצדיקים עיין ברכות סוף פ"ה (ל"ד ע"ב). והנה כלב הלך למערת המכפלה להתפלל שלא ילכד בעצת המרגלים, כדאיתא ברש"י ע"פ ויבא עד חברון, א"כ מזה נראה שגם דעתו ה' נוטה קצת להם, ולכן הלך להתפלל שהקב"ה יצילהו מזה. וזה ועבדי כלב עקב אשר היתה רוח אחרת עמו, רוח אחרת היינו נגד האמת והיושר, ואעפ"כ כבש את יצרו ומילא אחרי, לכן ניתן לו שכר זה.

15. העמק דבר במדבר (פרשת שלח) פרק יג פסוק ב

שלח לך אנשים וגו'. פירש רש"י לדעתך אני איני מצוה לך כו', ודאי לשון שלח לך אינו במשמע אלא כמו קח לך לך שהוא מצוה כמשמעו, אלא ההכרח לפרש הכי כמבואר בספר דברים שמתחלה אך המה ישראל בקשו זאת, אבל מכל מקום אי אפשר לעקם גם זה המקרא לגמרי, ואין מקרא יוצא מידי פשוטו, עוד יש לשום לב מה ראו ישראל בכאן לזה ולא בהיותם בחורב. אלא כך הענין, דודאי לפי הליכות עולם הטבע היה השלוח נחוץ לראות איך ובאיזה צד לכבוש הארץ, וכמש"כ הרמב"ן ז"ל, וכמבואר בלשון ישראל שאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ, וישיבו אותנו דבר, את הדרך אשר נעלה בה, ואת הערים אשר נבא אליהן, הרי לא בקשו לדעת הטובה היא אם רעה, ועוד כמה דברים אם ראוי ליכנס לארץ ישראל או לא, לא הסתפקו עדיין בזה כלל, רק לדעת איך

יכבשו, וזה ודאי ראוי ומוכרח אם הכבישה הוא בדרך הטבע, אבל אם הוא למעלה מדרך הטבע כאשר הלכו עד הנה במדבר, אין מקום לשליחות כלל, שאין דבר חוצץ בפני תפארת עוזו ית'. והנה בעמדם בחורב ובתחלת נסיעתם משם היה באמת בדעתם ליכנס בזה האופן לארץ ישראל, ואין צריך לשליחות כלל, אבל בהליכה שלש מסעות הללו ראו והתבוננו כי קשה עליהם לעמוד בזה האופן, באשר על פי גלוי שכינה שבקרבם כל מה שמדברים שלא כהוגן הוא באזני ה' כמו שמדברים בפלטין של מלך, ותכף ומיד בא מלאכי מות ומשכלת, ואינם יכולים לעמוד בזהירות יתירה כזו, ולא מצאו עצמם מוכשרים לעמוד בהיכל מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, על כן בחרו לעמוד בחוץ והשכינה תהיה בקרבם במדת מלכות. וכמו שביארנו בספר דברים [ה' ד'] בפסוק פנים בפנים דבר ה' עמכם, דמשמעו דבפנים שהאדם מישראל מתנהג עם עבודתו לפני ה' באותו פנים הקדוש ברוך הוא והשגחתו עליו, על כן הסכימו לשלח מרגלים ותהיה הכניסה בדרך הטבע. עוד יש להוסיף על פי מאמר חז"ל דנבואת אלדד ומידד היה משה מת ויהושע מכניס ישראל לארץ, ונהי דנבואה של משה מת לא הוחלט כל כך, ולא עלה על דעת משה שלא תועיל תפלתו לשנות הגזירה, אבל הא שהתנבאו דיהושע מכניס לארץ, הוא גזירה לטובה על יהושע, ובזה נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כמש"כ בספר שמות ל"ג י"ב, ומעולם לא ביקש משה על זה כי אם שיכנס לארץ ישראל ולראות אותה, ולא בתור מכניס, מעתה מצאו מקום וזמן מוכשר למבוקשם, דכל זמן שמשו מנהיג הדור והוא העלה הליכות הדור כמש"כ בספר שמות י"ז ג', אי אפשר לגרע כחו, ולא יגרע מצדיק עינו, ומשום הכי במלחמת עמלק שהשעה היתה נותנת שתהיה במלחמת תנופה בדרך הטבע כמבואר במקומו, נסתלק משה רבינו וצוה את יהושע והוא אחז את החרב, מעתה ששמעו דיהושע מכניס לארץ אפשר לבקש כזה שיהא בהליכות הטבע, ונדרש למרגלים. והנה בפרשת דברים כתיב שבהיותם בחרב אמר הקדוש ברוך הוא באו ורשו את הארץ, אבל בהיותם בקדש ברנע אמר משה מעצמו עלה רש וגו', אבל הקדוש ברוך הוא ידע שאינם מוכנים ומוכשרים לכך שיהיה בגלוי שכינה ובלי מרגלים, ואחר שהציעו מבוקשם לפני משה הבין משה גם הוא וייטב בעיניו, כי לפי כחם ההכרח להיות כך, כדי שלא יהיו כלים ונענשים בהנהגה גבוה ועליונה כל כך, והקב"ה גם כן צוה כמשמעו שלח לך אנשים, היינו לפי דרכם שאינם מוכשרים, ויראים המה לעמוד בהר ה' ובמקום קדשו, הנני מצוה לעשות הכנה להליכות הטבע, ומשמעות לך הוא להנאתך, היינו שמשו היה טוב בעיניו שלא יכלו ישראל ח"ו, וכמו שאמר בעצמו וייטב בעיני, ועוד יבואר בהמשך הפרשה:

16. העמק דבר במדבר פתיחה - פתיחה לספר במדבר

זה הספר נקרא ... חומש הפקודים... משום דעיקר זה הספר הוא המחליף ומשנה הליכות עם ה' בחיי העולם מאז שהגיעו לארץ ישראל. מן הדרך שהלכו במדבר. שבמדבר היו מתנהגים במדת תפארת שהלך לימין משה שהוא לגמרי למעלה מהליכות הטבע. ובארץ ישראל הלכו בדרך הטבע בסתרי השגחת מלכות שמים ב"ה. וזה השנוי התחיל עודם במדבר בשנת הארבעים כמו שביארנו בפרשת חקת. על פי זה השנוי נעשו מלחמות ישראל עם הכנעני ועם סיחון בדרך הטבע. וגם המטה לא ה' עוד ביד משה תמיד אלא לעת הצורך לפי ההכרח כמו שביארנו שם. וע"ז השנוי המצוין בזה הספר אמרו חז"ל בבראשית רבה פ"ג ויבדל אלהים בין האור ובין החשך זה ספר במדבר שהוא מבדיל בין יוצאי מצרים ובין באי הארץ. דבהליכות יוצאי מצרים היה אור השגחת ה' מופיע לעין כל, שהוא כבוד ה' ותכלית הבריאה. משא"כ בהליכות באי הארץ ה' ההשגחה מכוסה. ורק המביט בעין יפה ה' מרגיש בה כמו ההולך בחשכת לילה. או רק לפרקים ה' נרגש ההשגחה לעין כל. כמו אור הברק המאיר חשכת לילה... והנראה דעפ"י זה הכונה אמרו חז"ל בשבת דקט"ו דויהי בנסוע הארון הוא ספר בפני עצמו. ללמדנו באשר כי התחלת השנוי ה' מן ויהי העם כמתאוננים וגו'. כי בשביל שהתנהגו במדת תפארת נענשו מיד אחר שחטאו. כי ה' צל ההשגחה על יד ימינם. ודבר זה היה קשה עליהם לסבול עד

שגרים לשלוח מרגלים כאשר יבואר ריש פרשת שלח. ומזה נשתלשל והלך עד שהגיע לזה השנוי כאשר יבואר שם. ואם כן פרשה זו קטנה היא המחלקת בין שני אופני הליכות ישראל. עד שכל חלק א' מן הספר הוא ספר בפני עצמו. כמו זה ההילוך הוא ספר בפני עצמו. וזה ההילוך הוא ספר בפני עצמו. וכמש"כ בפ' בראשית עה"פ זה ספר. שספור ענין גדול נקרא ספר:

17. במדבר (פרשת שלח) פרק יג פסוק כה - לג

(כה) וישבו מתור הארץ מקץ ארבעים יום: (כו) וילכו ויבאו אל משה ואל אהרן ואל כל עדת בני ישראל אל מדבר פארן קדשה וישבו אתם דבר ואת כל העדה ויראום את פני הארץ: (כז) ויספרו לו ויאמרו בָּאנו אל הארץ אשר שלחתנו וגם זבת חלב ודבש הוא וזה פריה: (כח) אִפֶּס פִּיעֵזוּ הַעַם הַיֹּשֵׁב בָּאָרֶץ וְהַעֲרִים בְּצִרּוֹת גְּדֹלֹת מְאֹד וְגַם יִלְגִּי הַעֲנָק רְאִינוּ שָׁם: (כט) עַמְלֶק יוֹשֵׁב בְּאָרֶץ הַגִּבְעַת וְהַחֲתִי וְהַיְבוּסִי וְהָאֱמֹרִי יוֹשֵׁב בְּהָר וְהַכְּנַעֲנִי יוֹשֵׁב עַל-הַיַּם וְעַל גַּד הַיַּרְדֵּן: (ל) וַיִּהְיֶה סֵלֶב אֶת-הַעַם אֱלֹהֵי מִשְׁחָה וַיֹּאמֶר עֲלֵה נַעֲלֵה וַיִּרְשָׁנוּ אֲתָהּ פִּי-יָכוֹל נוֹכַח לָהּ: (לא) וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-עָלוּ עִמּוֹ אָמְרוּ לֹא נוֹכַח לַעֲלֹת אֶל-הַעַם פִּי-חֲזֶק הוּא מִמֶּנּוּ: (לב) וַיֵּצִיאוּ דַבַּת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תָּרוּ אֹתָהּ אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עֲבַרְנוּ בָּהּ לְתוֹר אֲתָהּ אָרֶץ אֲכָלֹת יוֹשְׁבֶיהָ הוּא וְכָל-הָעַם אֲשֶׁר-רָאִינוּ בְּתוֹכָהּ אַנְשֵׁי מְדוּת: (לג) וְשָׁם רָאִינוּ אֶת-הַנְּפִלִים בְּנֵי עֲנָק מִן-הַנְּפִלִים וְנָהִי בְּעֵינֵינוּ כְּחַגְבִּים וְכֵן הָיִינוּ בְּעֵינֵיהֶם: **פרק יד (א) ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא: (ב) וילנו על משה ועל אהרן כל בני ישראל ויאמרו אלהים כל העדה לוימתנו בארץ מצרים או במדבר הזה לוימתנו: (ג) ולמה ה' מביא אתנו אל הארץ הזאת לנפל בחרב נשינו וטפנו יהיו לבז הלוא טוב לנו שוב מצרימה: (ד) ויאמרו איש אל אחיו נתנה ראש ונשובה מצרימה: (ה) ויפל משה ואהרן על פניהם לפני כלקהל עדת בני ישראל: (ו) ויהושע בן נון וכלב בן יפנה מן התרים את הארץ קרעו בגדיהם: (ז) ויאמרו אל כל עדת בני ישראל לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אותה טובה הארץ מאד מאד: (ח) אם חפץ בנו ה' והביא אתנו אל הארץ הזאת ונתנה לנו ארץ אשר היא זבת חלב ודבש: (ט) אך בה' אלהיכם אל תיראו את העם הארץ כי לתמונו הם סר צלם מעליהם וה' אתנו אל תיראום: (י) ויאמרו כל העדה לרגום אתם באבנים וקבד ה' נראה באהל מועד אל כל בני ישראל: פ**

18. במדבר (פרשת שלח) פרק יד פסוק מ - מד

(מ) וישכמו בבקר ויעלו אל ראש ההר לאמר הֲנִנוּ וְעַלְנוּ אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-אָמַר ה' כִּי חָטָאנוּ: (מא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לָמָּה נָה אַתֶּם עֹבְרִים אֶת-פִּי ה' וְהוּא לֹא תַעֲלֶח: (מב) אֶל-תַּעֲלוּ כִּי אֵין ה' בְּקִרְבְּכֶם וְלֹא תִנְגְּפוּ לִפְנֵי אֵיבֵיכֶם: (מג) כִּי הָעַמְלָקִי וְהַכְּנַעֲנִי שָׁם לִפְנֵיכֶם וּנְפִלְתֶם בְּחֶרֶב פִּי-עַל-כֵּן שָׁבַתֶם מֵאֲחֵרֵי ה' וְלֹא-יִהְיֶה ה' עִמָּכֶם: (מד) וַיַּעֲלֹו לַעֲלֹת אֶל-רֹאשׁ הַהָר וַאֲרוֹן בְּרִית-ה' וּמֹשֶׁה לֹא-מָשׁוּ מִקְרֵב הַמַּחֲנֶה:

19. במדבר (פרשת שלח) פרק יג פסוק ח - טז

(ח) לַמַּטֵּה אֶפְרַיִם הַיֹּשֵׁעַ בֶּן-נּוּן: ... (יא) לַמַּטֵּה יוֹסֵף לַמַּטֵּה מְנַשֶּׁה גַּדִּי בֶן-סוּסִי... (טז) אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-שָׁלַח מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת-הָאָרֶץ וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהַיֹּשֵׁעַ בֶּן-נּוּן יְהוֹשֻׁעַ:

20. רש"י במדבר (פרשת שלח) פרק יג פסוק טז

ויקרא משה להושע וגו' - התפלל עליו יה יושיעך מעצת מרגלים:

21. מושב זקנים במדבר (פרשת שלח) פרק יג פסוק טז

ד"א ויקרא משה להושע בן נון יהושע. פרש"י (התם) התפלל עליו י"ה יושיעך וגו'. הקשה הר"י כיון שידע משה שהמרגלים יוציאו דבה לפי פ' רש"י א"כ מפני מה שלחם. ותירץ שמשם לא ידע שהמרגלים יוציאו דבה, ומה שהתפלל על יהושע לא התפלל שיושיעו מעצת המרגלים אלא התפלל על יהושע שלא יעשו לו הרשעים רעה, כמו שכתוב ולא רגל על לשונו. ועי"ל שבעל כרחו שלחם. וק"ל למה לא הלך יהושע להשתטח בקברי אבות כמו שעשה כלב. וי"ל לפי שסמך על תפלת משה וסמך על הנס:

22. ספר אמרי אמת - ימים אחרונים של פסח

יוסף עבר בים סוף מיד ולא היה צריך למסירות נפש כדאי' הים ראה וינוס מה ראה ארונו של יוסף ראה והרי זה כענין בכל הרואה ומה שאין כן יהודה שאצלו נאמר היתה יהודה לקדשו והוצרך נחשון למסירות נפש לקפוץ לתוך הים, משיח בן דוד הוא ברית הלשון כי דוד המלך ע"ה היה בעל תשובה שקלקל קצת ותיקן על ידי תורה ותפלה, וכן בצדיקים ישנם ב' בחינות צדיק גמור ובעל תשובה, צדיק גמור נקרא מי ששומר הברית בשלימות והוא יכול לקרב את כל בני ישראל להשי"ת על ידי תשובה כמו שהיה על הים דכת' ופרעה הקריב ואי' שהקריב את ישראל לתשובה שעשו, אאז"ל אמר כ' אם אתן שנת לעיני לעפעפי תנומה עד אמצא מקום לה' שדוד המלך ע"ה בכל מקום שהלך בין עומד בין ישן לא הסיח דעתו מהשי"ת אפילו לרגע אחד, וכן צריך להיות בעל תשובה שיהיה עליו תמיד עול בשכבו ובקומו ובלכתו שלא ישכח, עד אמצא מקום לה', וזה שיש ביהודה אותיות השם היינו שלא לשכוח אפילו רגע אחד מהשי"ת, דוד המלך ע"ה היו בו ב' הבחינות צדיק גמור ובעל תשובה, ברית המעור וברית הלשון, והוא אסף וקיבץ כל לבות בנ"י וקרבתם להשי"ת כמו שכתוב ויתקבצו אליו כל איש מצוק וכל איש אשר לו נושא וכל איש מר נפש וגו', וכמו כן בכלל ישראל ישנם ב' הבחינות, צדיק גמור ובעל תשובה, יש שלא קלקלו ואם אחד קלקל יש לו עצה לתקן על ידי תורה ותפלה, על ידי הכנעה לשם שמים יכול כל אחד לתקן שתי הדרגות, תפלה לעני ותפלה למשה, היינו צדיק גמור ובעל תשובה, אאז"ל אמר על הפ' שמע ה' קול יהודה וגו' שהכח של דוד המלך ע"ה הוא שאף מי שקלקל יכול לתקן בקולו וכח זה הכניס דוד המלך ע"ה בתהלים שכאשר יהודי יאמר מזמור תהלים בכוונת הלב יוכל למצוא שם מקומו ועל זה אמר משה רבינו ע"ה שמע ה' קול יהודה וגו', צדיק יש לו צלם אלקים כדכתיב כי בצלם אלקים עשה את האדם,